

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Studium filozofie – metody k osvojování filozofické
nauky**

Petr Novotný

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Studium filozofie – metody k osvojování filozofické

nauky

Petr Novotný

Vedoucí práce:

PhDr. Jaromír Murgaš CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Chtěl bych zde poděkovat PhDr. Jaromíru Murgašovi CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1	ÚVOD	7
2	O MYŠLENÍ; FILOZOFIE	8
3	PROBLÉMY STUDIA FILOZOFIE – PROBLÉM ROZUMĚNÍ	9
4	ŘEMESLO HUMANITNÍCH OBORŮ: VÝCHOZÍ PROBLÉMY	10
4.1	<i>Problém kontextu</i>	13
5	METODY K OSVOJOVÁNÍ FILOZOFICKÉ NAUKY	15
5.1	<i>Metody „dobrého“ učení filozofie</i>	15
5.2	<i>Univerzální principy</i>	15
5.3	<i>Propojení teorie s vlastní zkušeností</i>	17
5.4	<i>Využití obrázků</i>	15
6	INTERPRETACE – teoretická východiska	22
6.1	<i>Interpretace - PLATON: MÝTOS O JESKYNI</i>	27
6.2	<i>Interpretace k osvojení textu</i>	27
6.3	<i>Interpretace pomocí výkladů z učebnic filozofie</i>	34
7	ZÁVĚR	36
8	SUMMARY	38
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	39
9.1	<i>Primární literatura</i>	39
9.2	<i>Sekundární literatura</i>	40

1 ÚVOD

Cílem práce je určit možnosti a obtíže studia filozofie a to prostřednictvím běžných učebnic. V práci jsou zachyceny dílčí problémy, metody a koncepce, které jsou při studiu filozofie nápomocny. Vytvořením tohoto přehledu metod, přístupů, či pomůcek je prezentován aktivní a tvůrčí přístup, jak využívat ony metody v praxi. V obecném smyslu jde o to, zachytit a popsat to, co studium filozofie ztěžuje, či znemožňuje. Ale také to, co ono studium umožňuje, či spíše umocňuje. Primární tendence, jež práci rezonuje, je úsilí o to, najít cestu k poctivému serióznímu studiu filozofie.

Z hlediska náročnosti tématu jsou základní intence, z nichž se vyvinuly metodické principy, cíleně limitovány. Práce je tudíž vedena v určité základní filozofické „vrstvě“. Proto ji lze považovat za příspěvek do diskuze „problémů studia filozofie“¹, nikoli za uzavřený celek.

V souladu s avizovanou umírněností filozofické „hloubky“ byly vybrány ke zpracování knihy koncipované jako úvod do studia filozofie. Konkrétně knihy *O myšlení*² (K. Liessman a G. Zenaty) a *Filosofie*³ (I. Blecha). Z těchto knih vychází veškeré bádání v práci uvedené (všechny prezentované příklady jsou převzaty z nich).⁴ Záměrem je také prověřit funkčnost těchto učebnic.

¹ Z této propozice vyplívá další potenciál práce (spíše však utopický): pakliže by bylo víc studentů, zaobírajících se tím, jak vlastně oni samy studují a přistupují k filozofii, dalo by se dané téma dál rozvíjet (představa jakési komparace a sjednocování různých individuálních přístupů ke studiu filozofie)

² LIESSMANN, K.; ZENATY, G. *O myšlení – úvod do filosofie*. Olomouc: Votobia, 1994, 377 s. ISBN 80-85619-94-6.

³ BLECHA, I.: *Filosofie*. 4.vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004, 280 s. ISBN 80-7182-147-0.

⁴ Pozn.: pakliže je v práci zmínka o „knihách“ či „učebnicích“, primárně jde o tyto knihy. Jelikož je s nimi pracováno často, neuvádím plnou formulaci – setrvávám v označení „knihy“/„učebnice“.

2 O MYŠLENÍ; FILOZOFIE

V této kapitole stručně představím „knihy“, o které se v práci opírám. Jsou psány různými autory, s odlišnou koncepcí. Zásadní je však spojuje – jsou to úvody do filozofie. V nejobecnějším smyslu, jak na knihy nahlížet, lze spatřit v úvodu jedné z nich: (kniha) „Chce nabídnout jak motivační pomoc, tak i podnítit formulováním problému další myšlení a vytvořit příležitost k prvnímu setkání s primární filozofickou literaturou.“⁵ Knihy nemají za cíl podat ucelený přehled filozofie. S tím souvisí první úskalí, jež přináší studium filozofie prostřednictvím těchto knih: nutná zjednodušenost, neucelenost. Ovšem je to problém? Myslím si, že není. Metaforicky vyjádřeno: nabídnuté myšlenky, jež jsou v knihách obsaženy, mají funkci pomyslných „semínek“, jež nejsou plnohodnotné sami o sobě. Jejich pravý smysl a síla tkví v tom, že mají potenciál v člověku „rozkvést“ až postupným vývojem studenta. I když student z knihy zpracuje nějaké téma, které je pro něj nečitelné, tak se v něm i přesto může usadit a za nějaký čas rozvinout – dozrát. Ostatně filozofie jako taková má tu zvláštnost, že pakliže si student osvojuje nějakou filozofickou nauku, vytěžená znalost není nikdy úplně hotová a uzavřená. Jak student postupuje životem, získává nové zkušenosti a znalosti, které filozofickou nauku dále rozvíjejí a prohlubují.

Při komparaci těchto knih lze vyzorovat následující: učebnice od Ivana Blechy je filozoficky hutnější, avšak mnohdy nejasná, či spíše obtížně pochopitelná. Naopak kniha *O myšlení* je více přístupná, ale na úkor přílišného zjednodušení (zejména z pohledu vysokoškolského studenta). Velkou předností obou publikací vidím v tom, že se záměrně snaží působit na čtenáře motivačně a inspirativně⁶ – pro další samostatnou a tvůrčí práci studenta.

⁵ LIESSMANN K., ZENATY G. *O myšlení*; str. 5.

⁶ Zejména formou připojování k tématům „myšlenkové podněty“, ale i celkovou nenáročností, jakou o filozofických problémech pojednávají.

3 PROBLÉMY STUDIA FILOZOFIE – PROBLÉM ROZUMĚNÍ

Při zpracovávání sledovaných knih jsem pracoval v určitém módu, který vycházel z tohoto základního předpokladu: jde o to, dané látce nějak porozumět. Proto všechny problémy studia filozofie, o kterých pojednávám, mají jedno společné – nějakým způsobem brání v porozumění.

„Rozumění ovšem existuje na různých úrovních, vyvíjí se dokonce také spolu s naším myšlením – proto je třeba počítat s tím, že se lze postupně propracovávat dále a dále k dalšímu a hlubšímu porozumění.“⁷

Pojem „rozumění“ je velmi vrstevnatý. V knihách je filozofická látka vykládána co nejpřístupněji – pro začínající studenty filozofie. Proto ono „porozumění“ probíhá na určité základní úrovni. Výjimku tvoří autentické filozofické texty, kde je naopak filozofická hloubka velmi koncentrovaná (zejména tím, že texty jsou zpravidla vyňaty z ucelených spisů a jsou v nich zachyceny zásadní teze autorů). Proto při práci s částmi knih, věnující se přehledu filozofie, nelze počítat s hlubším vhledem do filozofické nauky. Naopak v části „čítanek filozofických textů“ je prostoru pro porozumění určité filozofie velmi, ovšem cesta k porozumění je ztížena zejména absencí kontextů a také mnohdy povahou textu – buď samotným předmětem, o kterém text pojednává, či stylem psaní autora (např. u textů Wittgensteina⁸ nebo Hegela⁹). Nápomocná je kombinace obou částí (přečíst si ucelený tematický blok a k tomu korespondující text). Ovšem i přesto je „vytěžená“ znalost limitována charakterem knih. Čili z knih lze načerpat porozumění filozofie v základní úrovni, s určitým hlubším přesahem, který lze získat hlavně v částech s primárními texty. Ovšem důležité na pojmu „rozumění“ je právě jeho potencionální vlastnost vývoje. Tento jev je výrazným prvkem při posuzování užitečnosti sledovaných knih. Neboť, jak jsem již uvedl, knihy jsou koncipovány motivačně a jako inspirace pro další studentův filozofický vývoj.¹⁰

⁷ MURGAŠ, J. *Úvod do studia humanitních věd (KFI/USH): 3. Základy analýzy textu* [online]. [Cit. 10. 4. 2013]. Dostupné z: <https://www.esf.kfi.zcu.cz/kompendium/?course=kfi_ush&page=00000016>.

⁸ BLECHA, I. *Filozofie*; str. 258.

⁹ Tamtéž; str. 262.

¹⁰ Dále viz. kap. „Univerzální principy“.

4 ŘEMESLO HUMANITNÍCH OBORŮ: VÝCHOZÍ PROBLÉMY

Problémy studia filozofie – kde je vlastně vůbec hledat?

Usiluji o to, zachytit problémy spjaté s určitou filozofií. Jde o filozofii, která je součástí akademické obce. Ona filozofie pak pokrývá oblast prakticky všech humanitních oborů. Koncepčně tedy zahrnují problémy studia filozofie na studenty humanitních oborů obecně a ne jen na studenty filozofie, neboť:

„Polem dovedností humanitního vzdělance je bezpochyby užívání jazyka a vlastně filosofického myšlení!“¹¹

„Přiznáme-li [...] humanitním vědám autonomní způsob vědění, [...] stává se předmětem našich úvah filosofie sama v celku svých nároků.“¹²

„Filosofická úloha humanitních věd se řídí pravidlem „všecko nebo nic“.“¹³

Pokud přijmeme tyto teze za obecně platné, implicitně z nich vyplývá, že se student humanitních oborů nutně musí nějak s filozofií „potkat“, ale spíše musí být (svým způsobem) student filozofie. Neboť jak jinak (z pozice studenta) lze provozovat „filosofické myšlení“, bez patřičné filozofické průpravy?¹⁴

Dále pak stojíme před otázkou, jakou odbornost potřebují studenti takto orientovaného humanitního oboru ovládnout. Výchozí teze: každé vzdělání se nutně musí vázat k nějaké odbornosti. Tato odbornost pak definuje schopnosti člověka a jeho následné uplatnění v pracovním životě. Tak například student hudební konzervatoře, jehož odbornost je hraní na klavír jednoduše musí umět hrát na klavír. Je to jeho praktická dovednost, něco, skrze co se „brousí“¹⁵, co je pak „vidět“ a co může „sdílet“/„ukazovat“. Bez zvládnutí hry na klavír (bez zvládnutí řemeslného aspektu jeho

¹¹ MURGAŠ, J. *K filosofickému profilu bakalářských humanitních studií*; str. 272.

¹² GADAMER, H., -G. *Problém dějinného vědomí*; str. 10.

¹³ GADAMER, H., -G. *Problém dějinného vědomí*; str. 9.

¹⁴ Jistě, jde to. V praxi to lze vidět zejména při práci s texty: „Čtení textů bývá podřízeno pochopení autora nebo zkoumání jeho díla: rozvoj myšlení studenta je tematicky jen jakoby „vedlejší produkt“.“ (MURGAŠ, J. *Interpretace krátkých textů jako cvičení přesného čtení, myšlení a formulování*; str. 306.)

¹⁵ MURGAŠ, J. *K filosofickému profilu bakalářských humanitních studií*; str. 271.

studia) by byli veškeré teoretické i jiné poznatky jen pouhými frázemi a vlastně k ničemu – jen jako.¹⁶ „Člověk roste tréninkem, tím, že něco umí, roste se zvládnutím úkolů a překážek“.¹⁷ Roste řešením problémů. Tak pěstuje své umění. Tak vzniká jeho mistrovství. Kde tedy toto hledat u studenta humanitních věd?

**„Co je tím uměním, které potřebuje ovládnout každý student humanitních oborů?
Troufám si tvrdit – a nejsem sám – že jsou to právě verbální schopnosti, čtení,
rozlišování, myšlení, formulování a psaní.“¹⁸**

Tímto dostáváme pojmy (dva zdánlivě prosté: čtení a psaní. Tři možná méně jasné: rozlišování, myšlení a formulování), jejichž význam rozvedu. Určím jejich základní kritéria, které je potřeba u studentů humanitních oborů „vidět“ a „brousit“¹⁹.

„Studium humanitních oborů se principiálně opírá především o texty! O četbu textů.“²⁰ Co tedy jiného by měl student ovládat, než právě schopnost dobře číst? Jenže co to vlastně znamená „dobře číst“, popř. „dobře psát“? „Jedná se především o určitou přesnost a následné porozumění při práci s texty – cizími i vlastními.“²¹ Tedy ono „broušení“ primárně probíhá skrze učení se pozornému a přesnému čtení. „To mj. znamená text studovat a analyzovat – ne jen přehlédnout či „spolknout“. A zvláště rozlišovat to, co je třeba rozlišit – a vidět naopak souvislosti tam, kde je třeba je uvidět!! (Neplést k sobě, co k sobě nepatří.) K tomu musíme přemýšlet ptát se – a odpovídat si. Tak zároveň cvičíme i schopnost [...] přemýšlet k pochopení textu a k porozumění souvislostí v něm (i jejich vztahu k jiným textům a myšlenkám).“²² Pokud chceme „dobře“ číst, musíme také „brousit“ schopnost „rozlišování“, neboť „číst texty bez schopnosti rozlišování je k ničemu; to je „paskvil“, ne vzdělání.“²³ Schopnost

¹⁶ MURGAŠ, J. *Interpretace krátkých textů jako cvičení přesného čtení, myšlení a formulování*; str. 298.

¹⁷ Tamtéž; str. 271-272.

¹⁸ Tamtéž; str. 299.

¹⁹ I když nechci opomenout všechny „roviny“ těchto pojmů („rozlišování“ lze také pojmut jako schopnost studenta rozlišovat různé aspekty života, ne jen obsahy textů: např. schopnost „vidět“/rozlišovat své hranice dovedností, či rozlišování jako schopnost, se kterou „vidíme“/„interpretujeme“ svět „jasněji“) omezím se na charakteristiku pojmů v rámci vytyčeného tématu této práce.

²⁰ MURGAŠ, J. *Úvod do studia humanitních věd (KFI/USH): 3. Základy analýzy textu* [online]. [Cit. 10. 4. 2013]. Dostupné z: <https://www.esf.kfi.zcu.cz/kompendium/?course=kfi_ush&page=00000015>.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

²³ MURGAŠ, J. *Interpretace krátkých textů jako cvičení přesného čtení, myšlení a formulování*; str. 300.

rozlišování je tedy vlastně elementární požadavek pro filosofování vůbec²⁴. Vše pak neodmyslitelně probíhá za pomoci „myšlení“ – schopnost myšlení, jako nosný prvek, který dává vůbec předpoklad k „broušení“ všem ostatním dovednostem. Tedy filosofovat v modu „přemýšlení“, které je tematizované, systematické, soustředěné, ve věcné diskusi, etc.²⁵ Co se týče vlastních myšlenek, ty mají tendenci se „vytrácet“. Lze to – pomocí metafory – vyjádřit následovně: student přemýšlí a „dostává“ nápady/myšlenky, které ho mají potenciálně nějakým způsobem rozvíjet. Ovšem ony myšlenky zpravidla bývají „hrubé“ – jsou jako kus kamene, se kterým je třeba pracovat. Až pak – po vykonání „dobré“ práce – se z „kusu kamene“ může stát „krásná socha“.²⁶ K možnosti „zachovat“ myšlenky tak, aby s nimi bylo možno pracovat, velmi přispívá vlastní psaní – tím zároveň „brousíme“/cvičíme schopnost „formulování“: „[...] vlastní myšlenky zadržujeme a rozvíjíme s pomocí [...] vlastního psaní. Cvičíme tím i rozvoj schopností přesného myšlení i vyjádření; a to psanými formulacemi myšlenek vlastních i těch původních cizích – při reprodukci a zpracování.“²⁷ Důležitý poznatek z již řečeného vyplývající:

Nelze předpokládat, že na vysokou školu přicházejí studenti takto „vybaveni“²⁸; ba co víc, že začínající student má vůbec ponětí, o důležitosti těchto dovedností. Tím vzniká velmi podstatný, dá se říci, výchozí před-problém samotných problémů studia filozofie. Je to problém špatného výběru oboru.

V praxi to vypadá tak, že obrovská masa studentů proudí na školy s humanitním zaměřením sice s nějakou vizí budoucího studia, ale vlastně si neuvědomují, tzv. „do čeho jdou“. Tak se stává, že studenti humanistiky nemají ke svému oboru, tedy k filozofii, žádný kladný vztah. Naopak – studium filozofie se jim přičí. Je to zátěž; něco, „co nechci, ale musím“. Jestliže se k takovéto absenci filosofické „vášně“ přidá filosofické ne-nadání, tak ze škol vychází spíše „pseudo-humanisté“.

²⁴ Od Matthiasa Claudia lze k tomuto uvést představu „filosofování“ jako „[...] učení, že Petr není Pavel a Pavel není Petr“. (LIESSMANN, K.; ZENATY, G. *O myšlení*; str. 9.)

²⁵ MURGAŠ, J. *Interpretace krátkých textů jako cvičení přesného čtení, myšlení a formulování*; str. 299.

²⁶ Ovšem děje se spíše to (metaforicky vyjádřeno), že člověk často tyto myšlenky/nápady jenom jakoby „nakousne“ a dál s nimi nepracuje – „zahodí je“. Třeba je zas „najde“, ale už budou „okoralé“, nebo i „plesnivé“ – prostě to už nebude „ono“.

²⁷ MURGAŠ, J. *Úvod do studia humanitních věd (KFI/USH): 3. Základy analýzy textu* [online]. [Cit. 13. 4. 2013]. Dostupné z: <https://www.esf.kfi.zcu.cz/kompendium/?course=kfi_ush&page=00000015>.

²⁸ MURGAŠ, J. *Interpretace krátkých textů jako cvičení přesného čtení, myšlení a formulování*; str. 299.

K tomu se váže další „před-problém“ samotných problémů studia filozofie – problém neznalosti svého řemesla. Studenti filozofie v dnešním světě těžko hledají své místo. Čelí nátlaku okolí, které ho pokládá přinejlepším za „podivína“.²⁹ Sám hledá svou identitu a tápe – pochybuje sám o sobě. Studium „proplouvá“ aniž by věděl, jaký to má smysl. Často se stává, že při dotazu, co „vlastně dělá“ sám neví. Podle mého soudu je to tím, že takový student nezná své řemeslo. A to je velká chyba. Poněvadž pokud si jasně stanovíme cíl (proč/k čemu „to“ dělám), je naše práce smysluplnější a hlavně efektivnější. Bez pěstování řemesla (tj. bez něčeho, čeho se můžeme „chytit“ či nějak „vidět“ – co cíleně zlepšujeme, na čem intenzivně pracujeme) je studium filozofie jenom „jako“.³⁰ Sleduji-li úvodní myšlenkovou linii, – totiž to, že cíl, o který student při studiu usiluje, je dané filozofické látce nějak porozumět – tyto dva výchozí problémy osvojování filozofické nauky (tedy provozování seriózní filozofie) prakticky zcela znemožňují. Proto by měl každý student pečlivě zvážit, zdali se pro něj takovéto studium hodí. Zejména z hlediska určité přirozené predispozice, či talentu – být „filozoficky pozitivní“. Ale také čistě jen hluboce zvážit, jestli má k filozofii pozitivní vztah, či nikoli. Jen dodám, že tento problém se běžně objevuje i u studentů magisterských oborů – o to je více alarmující.

4.1 Problém kontextu

Význam přínosu „učebnic“ je zřejmý. Upozorním však na problém, který při studiu hrozí. Při interpretaci: „Dochází ke střetávání dvou světů, jakožto dvou okruhů jazykových struktur, světa toho, kdo interpretuje, a toho, kdo je interpretován. Pravdivé poznání vzniká jako výsledek spojení těchto dvou okruhů. My se snažíme porozumět druhému a současně i nám samým.“³¹ Znalost kontextu pro studium je bezesporu nezbytná. Bez poznání „světa interpretovaného“ jednoduše nelze dojít k „porozumění“ myšlenek, jež jsou zachyceny v textech.³² A někdy dokonce snad ani nelze počítat s pozitivními výsledky práce, aniž by student předem nebyl obeznámen s kontextem; že

²⁹ Pro představu uvedu odkaz na internetový článek – resp. na následnou diskuzi, ve které lze spatřit vzorové příklady „kritiky“ filosofů/humanistických vzdělavců: NOVOTNÁ, K. *K čemu jsou dnešní filozofové*. [online]. [10. 4. 2013]. Dostupné z: <http://blog2.idnes.cz/diskuse.aspx?iddiskuse=A101004_157535_blogidnes>.

³⁰ MURGAŠ, J. *Interpretace krátkých textů jako cvičení přesného čtení, myšlení a formulování*; str. 298.

³¹ STARK, S. *Filozofická antropologie*; str. 95.

³² Například při čtení díla *Vladař* (MACHIAVELLI, N.: *Vladař*. 2. vyd. Praha : Argo, 2012, 155 s. ISBN 978-80-87021-73-6) se znalosti toho, kdy a proč byla kniha psána (tedy znalosti kontextu), projevuje tak, že to může vést k naprostému převrácení pohledu na celé dílo.

by neabsolvoval určitou průpravu a zasvěcení do problematiky (lze uvést např. svým vlastním způsobem komplikovaná díla L. Wittgensteina³³, či K. Marxe³⁴). Ovšem je nutno upozornit na nebezpečí, jež přináší přílišné spoléhání se na výklady jiných (tj. ty výklady, které již s kontextem pracují). Bez vlastní práce s primárními texty a bez čerpání vědomostí o dané problematice prostřednictvím výkladů, má za následek „zakrnění“ těch dovedností, o které nám při studiu filosofie jde. Ba dokonce se tímto přístupem ony dovednosti vůbec neprojeví. Což, nutno konstatovat z vlastní zkušenosti, se při studiu filozofie děje zcela běžně. Konkrétně na ZČU je studentům předkládáno učivo, jež je potřeba si osvojit, takřka „na talíři“ (zejména vypracováváním skript k předmetům, jež se vyučují). V praxi se ukazuje, že studentům to neprospívá. Nevypěstují si návyky (ať už vědomě, ale i dost často nevědomě) k vlastní poctivé práci. Například četba primárního díla, jež je podmínkou k absolvování nějakého předmětu, je studenty nahrazována četbou právě takových výkladů, jež nevyžadují aktivní zapojení studenta do své vlastní, osobní analytické práce. Takovýto přístup ke studiu je zčásti způsoben jen pouhou nevědomostí – proto to zmiňuji. Neboť špatných studentů je mnoho, ale o ně v této práci nejde. Jestliže však existují jedinci, kteří chtějí studovat „dobře“, ale nestudují tak, a to na základě své nevědomosti, je potřeba na to upozornit. Proto zdůrazňuji: je nutné pracovat s primárními texty, abychom pěstovali naše řemeslo – řemeslo humanitních oborů.

Konkrétní závěr z toho vyplývající pro studium filozofie: maximální využití vlastní práce, „čistě“ jen se samotnými texty. Tedy preferovat provedení vlastní zkušenosti s primárními texty před studiem teoretických konstrukcí jiných autorů³⁵. Teorii z „knih“ využívat, zejména až pro následnou komparaci/„střet“ s vlastní – interpretací – nabytou zkušeností.

³³ BLECHA, I. *Filosofie*; str. 258.

³⁴ LIESSMANN K., ZENATY G. *O myšlení*; str. 342.

³⁵ MURGAŠ, J. *Interpretace krátkých textů jako cvičení přesného čtení, myšlení a formulování*; str. 304.

5 METODY K OSVOJOVÁNÍ FILOZOFICKÉ NAUKY

5.1 Metody „dobrého“ učení filozofie

Nyní poukáži na klíčový aspekt seriozního studia filozofie. Poté se zaměřím na metody učení, které jsou nápomocné při osvojování filozofických nauk. Vyjdu z následující úvahy:

Z čeho pramení deprivace studenta, jež podlamuje morálku? Často jen ze zjištění, že úsilí, jež bylo vynaloženo při učení, přišlo vniveč – bylo zapomenuto. Ovšem to se děje zcela přirozeně: vědění/umění, které člověk dobře ovládá, se „ztrácí“, když se s ním přestane pracovat. Na tento jev lze poukázat takto: gymnasta denně trénuje, až dosáhne určité úrovně svých dovedností. Pakliže přestane trénovat, úroveň ztrácí – tím víc, čím je doba „netrénování“ delší. Po nějaké době v něm zůstane už jen jakýsi „otisk“ původního umění – není to on „na vrcholu“. Je však svým uměním „nějak“ poznamenán. Jestliže se rozhodne, že se dostane zpět na vrcholnou úroveň, může se zdát, že začíná skoro od začátku. Ovšem onen „otisk“ bývalé úrovně způsobí, že se zpět na „vrchol“ dostává mnohem rychleji, než poprvé – jakoby si tělo spíše „rozpomínalo“, než že by se znovu muselo vše učit. Navíc má znalosti („know-how“), které umocňují onen návrat na „vrchol“. Tak to funguje i při studiu – člověk se tzv. „drtí“ na zkoušku, jen aby před státní závěrečnou zkouškou zjistil, že si už nic nepamatuje. Ovšem důležité je, jak si nic nepamatuje: nejde o to zabránit takovéto ztrátě vědění (to asi ani nelze) – jde o to, vytvořit si takový systém učení, který umocní sílu filozofického „otisku“ v nás – tedy jde o to učit se „dobře“. Čili hledám takový systém učení, který při zpětném studiu, zaručí efektivitu „rozpomínání“ se na věci, jež už byly známy, jen byly pozapomenuty. Tedy systém, který zaručí, že zpětné učení nebude učením „odznovu“, ale bude to učení jako „rozpomínání“.

5.2 Univerzální principy

Z „učebnic“ lze čerpat základy ke klíčovým vlastnostem a k principům, které by měl student humanitního vzdělání znát, a „pěstovat“ (ať už přímo vlastní invencí, či vedením učitelů). Místo zaměření se na jednotliviny, jež se snadno zapomínají³⁶, může student směřovat pozornost spíše k něčemu, co stojí jakoby „na pozadí“. Zejména se

³⁶ Jde o klasické „biflování“ informací (letopočty, definice, termíny, etc.).

jedná o trénink různých módů myšlení. Například v tematických okruzích analytické filozofie^{37,38} nejde jen o to, pochopit tu či onu tezi. Tím, že se student snaží teze pochopit, si zároveň osvojuje specifický druh uvažování – totiž analytické myšlení. Učí se přistupovat k filozofickým problémům perspektivou analytické filozofie. Další příklad: při studiu různých filozofických koncepcí, u kterých je podána i kritika těchto koncepcí, si lze osvojovat principy kritického uvažování.³⁹ Trénováním tohoto „módu“ uvažování si lze dopomoci také k překonávání vnitřní blokace a „nechuti“ v určitých oblastech filozofického vědění. Kapitola v knize *O myšlení*, zabývající se logikou,⁴⁰ je typickým představitelem takovýchto nesnází a problémů (student se „prokousává“ jednotlivými příklady jen proto, aby stejně nakonec nevěděl „k čemu to vlastně všechno je“). Když se však zaměří spíše na formu, nežli na obsah, lze si ze studia logiky osvojit „cít“ pro rozpoznání „sporu“ (zejména v textech).

Nebo jen čistě z hlediska kvantity různých pohledů a názorů na jeden předmět zkoumání⁴¹ si lze vypěstovat smysl pro „relativnost“ vědění: „Když tato relativita člověku vážně - ne jen povrchně! - „dojde“, je to (první fáze přiblížení filozofii) velký objev; ale zároveň **jen první předpoklad** pro filozofii.“⁴² Ovšem je nutné mít na paměti toto kritérium: chápat relativismus jako východisko práce, ne závěr: „Člověk nemůže ani ve filozofii jen „donekonečna uvažovat či krčit rameny“ a nic dál. Musí také vyvozovat a **činit určité přínosné závěry!** Na jednu stranu jsou to závěry platné, na něž autor „vsadí“; na druhou stranu jsou ale i „otevřené, dočasné“ – otevřené dalšímu poznání a přehodnocení [...]“⁴³ Tím si lze osvojit princip „relativismu“, jako jednoho z předpokladů seriózního filozofování.

³⁷ LIESSMANN K., ZENATY G. *O myšlení*; str. 48-53; 234-239.

³⁸ BLECHA, I. *Filozofie*; str. 128-136.

³⁹ S tímto motivem se pracuje v Blechově knize *Filozofie*: představí určitý ucelený filozofický blok, ke kterému přiřazuje kapitolu s názvem „problémy“. V této kapitole již vyloženou látku problematizuje.

⁴⁰ LIESSMANN K., ZENATY G. *O myšlení*; str. 30-46.

⁴¹ Představení různých perspektiv lze v „knihách“ spatřit prakticky všude – např. v kapitolách, pojednávajících o „pravdě“ (LIESSMANN K., ZENATY G. *O myšlení*; str. 17- 28.).

⁴² MURGAŠ, J. *Systematická filozofie (KFI/SFH): 1. Co je filozofie, filozofování* [online]. [Cit. 20. 4. 2013]. Přístup možný po registraci. Dostupné z: <https://www.esf.kfi.zcu.cz/kompendium/?course=kfi_sfh&page=00000004>.

⁴³ Tamtéž.

5.3 Propojení teorie s vlastní zkušeností

Jeden ze základních předpokladů „dobrého“ studia filosofie vidím v metodě učení, kterou jsem pracovně nazval „zkušenost – reflexe – teorie“. S metodou jsem se již v minulosti setkal v učení Gestalt psychoterapie, konkrétně u F. Perlse a také v tomto kontextu ji uchopuji. Perls ve svém výkladu o učení vyzdvihuje „objevování“, jako jedinou metodu efektivního učení.⁴⁴ Uvádí výmluvný příklad:

„Učení je objevování.[...] Můžete říkat dítěti stokrát, že kamna jsou horká, a nepomůže to. Dítě si to musí pro sebe objevit.“⁴⁵

Jeden z možných modelů této metody⁴⁶:

- 1) teorie („na horká kamna se nesáhá, protože...“)
- 2) zkušenostní prožitek („au, to pálí – to se mi nelíbí“)
- 3) sebereflexe (teorie ↔ zkušenost)
- 4) „objev“ – pochopení („rodiče měli pravdu – na horká kamna se nesáhá“)
- 5) důsledky „objevu“ („na horká kamna sahat nebudu“)

Příklad z praxe:

- 1) teorie („takovéto téma bakalářské práce si neber – nezvládneš to“)
- 2) zkušenostní prožitek („porážka – nezvládl jsem to“)
- 3) sebereflexe (srovnání a následné sjednocení teorie a zkušenosti)
- 4) „objev“ („pochopil jsem – nemám na to“)
- 5) důsledky „objevu“ („příště vybrat lépe uchopitelné téma“)

⁴⁴ PERLS, F. *Gestalt terapie doslova*; str. 32-33.

⁴⁵ Tamtéž; str. 33.

⁴⁶ Schéma je zjednodušené a nepokrývá všechny možnosti, jak docílit takového poznání.

Příklad z praxe v rozvinutější podobě:

V průběhu tvorby bakalářské práce jsem zjistil, že pouze s vlastními zkušenostmi a poznáním nejsem schopen shromáždit „kvalitní“ materiál, který by byl dostatečně obstojný. Uchýlil jsem se tedy ke studiu pramenů, jež se tematicky shodovaly s mými – již nabytými – zkušenostmi. Následnou komparací mé učiněné zkušenosti s teorií (stanoviska jiných – „vzrálějších“/zkušenějších – autorů) jsem se snažil dospět k určité syntéze poznatků a tím ucelit a „zkvalitnit“ své vlastní poznání. Tím vznikl „objev“ – pochopení (konkrétní výsledky jsou prezentovány v této práci). Důsledky objevu: daným poznatkům věřím a řídím se jimi.

Příklad z praxe v kontextu „učebnic“:

Tento příklad navazuje na poznatek o tom, že „rozumění“ se vyvíjí. Student absolvuje základní uchopení „problému pravdy“ z běžného úvodu do filozofie (skrze přednášky a „učebnice“). Tím získá povědomí o jakési „nesamozřejmosti“ pravdy – student intuitivně cítí složitost a pluralitu dané problematiky. Nastává vývoj studenta s takto nabytou znalostí. Postupným navyšováním úrovně svých schopností a také hromaděním svých zkušenostních prožitků, se také prohlubuje ona úroveň rozumění. Tak se může například z určitého motivu, jenž byl zprvu nejasný, stát v průběhu vývoje studenta součástí životního principu, kterým se student řídí a jenž definuje jeho hodnoty – zasazené semínko doslova „proroste“ jeho bytím. A opravdu, zdá se, že toto lze v knihách nalézt. Právě v tomto lze spatřit velkou hodnotu „učebnic“. Ale to již spíše ve spojení s dalším studiem. Navíc takovýto scénář je spíše ojedinělý.

Takto jsem pro sebe „objevil“ tuto metodu a osobně ji považuji za onu „pomůcku“, která výrazně napomáhá filozofickému „otisku“, jež podmiňuje „dobré“ studium filozofie.⁴⁷ Zároveň je třeba zmínit jistou nevýhodu: najít vhodný filozofický materiál, který lze propojit s vlastní zkušeností, není jednoduché. I přesto si myslím, že

⁴⁷ Poznání touto metodou „objevené“ je tak úzce spjato s vlastní osobní zkušeností, že už nejde o nějaký „otisk“ něčeho „cizího“, co potřebujeme jen pro splnění nějakého cíle (např. k dosažení akademického titulu). Ale spíše o něco, co výrazně formuje či deformuje studentovu osobnost – takovéto poznání zůstává „živé“ a vlastně součástí nás samých. Čili zde lze spatřit jistý přesah od původního nároku na rozumění v základní úrovni.

by tato metoda měla plnit klíčovou roli na poli studia filozofie. Tedy ještě jednou využívám Perlsovy teze, ale nyní s mojí konfigurací:

Pro mě je „dobré“ učení – objevování.

Obr. 1 Aniž bych se snažil sledovat kontext tohoto obrazu, lze na něm prezentovat důležité úskalí propojování zkušenosti s filozofickou naukou. Platónovy myšlenky jsou zde zachovány, ale pracuje se s nimi v kontextu té doby – se zkušenostmi autora obrazu. To znamená osvojit si „cizí“ ideje a následně je aplikovat na svoji zkušenost – na svůj svět. Tím se tyto ideje „zfunkční“ – stanou se „živými“ pro toho, kdo takto s nimi pracuje, neboť je má uchopeny aktivně (pro své záměry). Tím ovšem **hrozí dezinterpretace původních myšlenek** – „člověk si tam přidává to své“. Proto je velmi důležité aktivně používat schopnost rozlišení mezi tím, „jak to autor asi myslel“ a mezi tím, „jak s tím pracuji já“.⁴⁸

5.4 Využití obrázků

Dalším obohacujícím prvkem, který může umocnit efektivnost „dobrého“ učení, je využití obrázků. Tak například v Platónově „podobnosti o jeskyni“ nemusí být zcela jasné, jak je jeskyně vůbec situována. To může být matoucí a tím se lze v textu „ztratit“, jen na tomto – vlastně jen jaksi „technickém“ – základu. Ovšem když si představíme

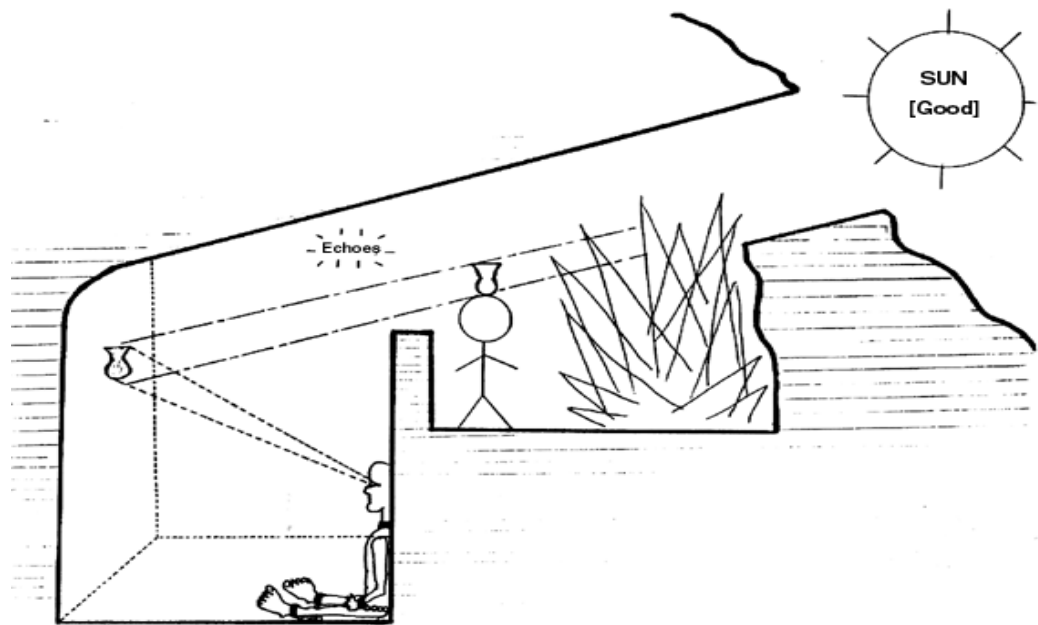
⁴⁸ MURGAŠ, J. *Základy interpretace filozofických textů I*; str. 31-32.

opačný scénář (tj. mít představu o podobenství jeskyně již pevně uchopenou), znamená to, že je vytvořen velice slibný předpoklad k dobrému osvojení samotných myšlenek v textu. Velkou předností obrázků je „vizualita“ a bezprostřednost jakou zachycené myšlenky prezentuje. V obrázku, vyobrazujícím podobenství o jeskyni, je obsaženo mnoho informací, které úzce korespondují s textem. Intuitivně idejím v obrázku lze porozumět. Ovšem obrázek sám o sobě nestačí – je třeba slov, přesných formulací, abych někomu podal svědectví o tom, že tomu rozumím. Obrázek může pak sloužit spíše, jako východisko, základní pilíř, na němž se vystavují formulace/sdělení.

„Člověk si věci osvojuje jejich *děláním*, nikoliv *zíráním* na ně.“⁴⁹

Důrazem na vlastní tvořivou práci se otevírají nové možnosti. V tomto případě lze uvažovat o vytváření vlastních obrázků/nákresů/schémat: každý člověk je specifický a jeho metody/představy se mohou lišit – proto každému může vyhovovat něco jiného (právě to „jeho“). Ať už „ručně“, či na počítači vytvořený obrázek ještě více umocňuje efekt kvalitního osvojování učiva. Neboť při vlastní tvorbě se pracuje s vlastním světem/věděním/zkušenostmi – každý si může vytvořit tak trochu svou vlastní představu (u „podobenství o jeskyni“ lze vyhledat mnoho různých představ „jak to vypadá“, a přitom žádná z nich nemusí být nutně dezinterpretací – jde o to najít si tu „svou“). Navíc při vlastní tvorbě je nutná ona kýžená vlastní invence/kreativita – tj. funkční obrázek není k dispozici „jako na talíři“ (stáhnutí obrázku z internetu a „konec“). Závěr z tohoto vyplývající pro vlastní práci: využívání obrázků při osvojování učiva filozofie. Nejlépe pak využívat vlastní tvorby obrázků/schémat/„črtů“. Konkrétně v knihách jsou obsaženy zejména portréty jednotlivých filozofů. Což ulehčuje studentovu asimilaci v daných filozofických oblastech. K portrétu se váže charakter filozofa a mnohdy i charakter jeho díla. Při opětovném „střetnutí“ s filozofem už jen pouhý jeho portrét vyvolává mnohé nápomocné asociace.

⁴⁹ MURGAŠ, J. *Základy interpretace filozofických textů* I; str. 38.

Obr. 2 Jedna z možných představ „podobství o jeskyni“, která prezentuje onu možnost „vlastní práce“.

6 INTERPRETACE – teoretická východiska

Interpretace je primární nástroj, který má student filozofie k dispozici. V nejobecnějším smyslu nám interpretace dává odpověď na jeden ze základních problémů studia filozofie: totiž jakou metodou ke studiu vůbec přistoupit. Interpretace tedy figuruje jako základní prostředek k porozumění filozofické nauky. Nyní se práce bude zabírat výchozími interpretačními principy, které budou využívány v následné konkrétní interpretaci textu. Při interpretaci textu jsem využil metod analýzy textu, jeho reflexe a interpretace. Průběžnou sebereflexí vlastní práce tak bylo „získáno“ množství problémů, na které bude upínána pozornost – zmapováním problémů; ukázáním konkrétních řešení.

**„Texty - a nejen filozofické, ale ty vždy - bývají vrstevnaté a stupňovité.
Něco se k nim musí dohledat, něco promyslet, něco prožít. [...]“⁵⁰**

Schematické zobrazení interpretačních postupů:

- 1) **interpretace k osvojení obsahu textu – zaměření na text** („promyslet“)
- 2) **interpretace pomocí výkladů z učebnic filozofie – zaměření na kontext** („dohledat“)
- 3) **interpretace „vlastní“ – zaměření na čtenáře** („prožít“)

1) První interpretace je zaměřena čistě na text – tzn. využít metodu zpracování textu opřenou o studium vnitřní stavby a souvislosti, „logiky“ daného textu. Primárně půjde o to „zmapovat“ a rozčlenit text, abych mohl pomocí vlastního výkladu zachytit základní sdělení textu – jakousi „nosnou kostru“. Zejména tak budu činit pomocí „reference“, „rozčleněním“ textu a ujasněním toho, o jaký „typ“ textu jde – určením „žánru“ textu. V následné diskuzi uvedu nejasnosti, které vzešly z mé interpretace textu.

2) Druhý interpretační přístup navazuje na předchozí. Poznatky vytěžené z mého výkladu a diskuze budou komparačně konfrontovány s výklady z běžných učebnic filozofie. Tím docílím zkompletování mého interpretačního výkladu. Tedy poznatky,

⁵⁰MURGAŠ, J. *Interpretace filozofického textu KFI/IFT* [online]. [Cit. 10. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://moje.zcu.cz/wps/portal/predmety/kfi/ift>>.

keré jsem získal „čistě“⁵¹ na základě studia textu, se pokusím „vpravit“ do kontextu, který jsem vyhledal za pomoci učebnic filozofie.

3) Jakousi nadstavbu – nikoli však méně významnou – tvoří třetí interpretační přístup, který je zaměřen na **čtenáře**:

„Texty a jejich myšlenky můžeme "chápat" , když si jejich obsah přebereme a srovnáme v hlavě. Avšak CHÁPAT doopravdy je můžeme jen když si to také propojíme se zkušeností a uvědoměním! Se zkušeností, kterou jsme už udělali - nebo kterou děláme - anebo právě experimentálně vyzkoušíme...a to se týká i textů filozofických, tedy dosti abstraktních. [...]"⁵²

Tento interpretační přístup těží z textů takové poznatky, které přímo souvisí se zkušeností interpreta. Akcent je výrazně směřován na jedince, jakožto osobnost/individualitu/jedinečnost. Nejde již o jakousi objektivnost, o přesné vyjádření autorových myšlenek⁵³ – jde o čtenáře.

U této interpretace jde o ono „CHÁPÁNÍ doopravdy“, prostřednictvím „propojení se zkušeností a uvědoměním“. Myšlenky, jež jsou předkládány v textech, fungují jako „spouštěče“ vlastní tvořivosti. Tím lze docílit vytěžení textu ve všech jeho rovinách a myšlenky v nich obsažené tak v sobě uchovat jako něco, co je „živoucí“ – co žije ve mně, se mnou (není to „jen“ „mrtvá“ informace, sloužící k tomu, abych uspěl u nějaké zkoušky a po úspěšné zkoušce pak tuto informaci zahodil, jako něco nepotřebného/zbytečného/**mrtvého**). Tím je také možné dopustit se jisté dezinterpretace myšlenek zachycených v textu (proto je – opět – důležitá schopnost **rozlišování**, mezi touto interpretací a interpretací „klasičtější“). Jak je vidět, tato interpretační metoda je poněkud specifická, ale naprosto obohacující pro život člověka/filosofa.⁵⁴ Její úskalí

⁵¹ Představa, že můj výchozí výklad vzešel čistě na základě interpretovaného textu, je naivní: „Člověk přistupuje k interpretaci vždy již s určitými předpoklady a s určitými „před-sudky“, s předem danými znalostmi, vlastními předpoklady, očekáváními, ba i soudy.“ (MURGAŠ, J. *Základy interpretace filozofických textů* I; str. 8). Ale i přesto jsem se snažil výchozí výklad vypracovat v modu „ne-vědomého“ začátečníka – abych se mohl opravdu intenzivně věnovat obsahům v textu a také, abych simuloval situaci, která by mi umožnila přistoupit k textu z pozice začínajícího studenta (a tím lépe rozpoznal problémy studia filozofie).

⁵² MURGAŠ, J. *Filozofie a zkušenost gestapu KFI/FZG* [online]. [Cit. 10. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://moje.zcu.cz/wps/portal/predmety/kfi/fzg>>.

⁵³ Ovšem pro dobré pochopení textu nelze „klasičtější“ interpretaci vynechat! Texty myšlenkově hluboké se většinou bez dobrého pochopení (bez intenzivní práce s nimi) neukazují v plné síle – člověk tu „sílu“ „nevidí“.

⁵⁴ Zejména v kontextu následující ideje: „**NESTUDUJEME PROTO, ABYCHOM BYLI NEJPRVE ODBORNÍKY A PAK LIDMI; JSME A MÁME BÝT LIDMI**“ (MURGAŠ, J. *K filozofickému profilu bakalářských humanitních studií*; str. 271.).

tkví v tom, že není jednoduché najít texty, na které jde tuto metodu aplikovat – text musí být sám o sobě myšlenkově „hluboký“ a hlavně se myšlenky v něm obsažené musejí nějak střetnout s vašimi zkušenostmi – jinak k nim zůstanete „nevidomí“. Proto je u této interpretace zapotřebí dobrá schopnost porozumění textu a ochota k sebereflexi a reflexi procesu vlastního myšlení.

6.1 INTERPRETACE - PLATON: MÝTUS O JESKYNI

Nyní se práce bude zabývat problémy studia filozofie v praxi – prostřednictvím interpretace textu. Interpretace je vypracována v nejzákladnějším provedení, v základní vrstvě.

Nejdříve však pojednám o metodickém přístupu, který jsem při sestavování této kapitoly uplatnil: z běžných učebnic filozofie⁵⁵ jsem vybral texty, které jsem se snažil osvojit/pochopit/„naučit“ pomocí interpretace, která vycházela z principů, jež byly uvedeny v předešlé kapitole. V bakalářské práci jsem na těchto textech chtěl prezentovat obtíže, jež nastávají při osvojování základního filozofického učiva. Jelikož se způsoby zpracování textů dost podobaly, budu prezentovat – jako vzor všech – text jeden jediný.

Textem ke zpracování je Platónovo „podobenství o jeskyni“⁵⁶ – tedy jeden z nejzákladnějších textů studia filosofie. Interpretace také nebude předložena „čistou“ formou – tzn. i v samotné interpretaci jsou „zabudovány“ vysvětlivky, které komentují můj interpretační postup. V textu používám interpretační metodu „rozčlenění písmem“⁵⁷, kterou lze zařadit mezi pomůcky, které pomáhají k větší efektivitě studia:

„vlastnoruční práce“ s omalováním a podtrháváním textu je samozřejmě, podle obecné psychologické zkušenosti, důležitým tělesně i psychicky aktivním přístupem k „práci“ s textem, efektivním způsobem jeho aktivního osvojování.“⁵⁸

(začátek interpretovaného textu)

⁵⁵ Stále se jedná o knihy, na které je v práci brán největší zřetel: *Filosofie* (I. Blecha) a *O myšlení* (K. LIESSMANN a G. ZENATY).

⁵⁶ LIESSMANN K., ZENATY G. *O myšlení*; str. 22.

⁵⁷ MURGAŠ, J. *Základy interpretace filozofických textů I*; str. 52.

⁵⁸ MURGAŠ, J. *Základy interpretace filozofických textů I*; str. 38.

S. – Sokrates, G. – Glaukon

S. Představ si lidi v podzemním příbytku podobném jeskyni, která má ke světlu otevřený dlouhý vchod po celé délce jeskyně. V této jeskyni žijí lidé od dětství spoutaní na nohou a na šíjích, takže zůstávají stále na stejném místě a vidí pouze rovně před sebe, protože pouta jim brání otáčet hlavou. Vysoko a daleko vzadu za nimi hoří oheň; uprostřed mezi ohněm a spoutanými vězni vede nahoru cesta, podél níž je postavena zídka na způsob zábradlí, jaká mívají před sebou kejklíři a nad nimiž dělají své kousky.

G. Vidím to před sebou.

S. Dále si představ, že podél zídky chodí lidé a nosí různé věci, které přecházejí nad zídku, sochy lidí i zvířat z kamene i ze dřeva, lidské výrobky rozličného druhu, přičemž pochopitelně někteří z nosičů mluví, jiní mlčí.

G. Předvádíš podivný obraz a podivné vězně

S. Jsou podobní nám. Myslíš si, že by takovíto vězňové mohli vidět ze sebe samých a ze svých druhů něco jiného než stíny vrhané ohněm na protější stěnu jeskyně?

G. Ne u Dia!

S. Rozhodně by nemohli tito lidé pokládat za pravdivé nic jiného než stíny těch umělých věcí

G. Nutně.

S. Nyní dávej pozor, co by bylo s jejich osvobozením z pout a vyléčením z nerozumnosti, kdyby se jim to přirozeně stalo takto: kdyby jeden z nich byl zbaven pout a přinucen najednou vstát, otočit šíji a jít se dívat nahoru do světla, mohl by to udělat pouze s bolestí a pro oslepující lesk by nebyl schopen dívat se na předměty, jejich stíny tehdy viděl; co by podle tebe říkal, kdyby mu někdo tvrdil, že tehdy viděl jen přeludy, ale že nyní vidí správněji, neboť je mnohem blíže skutečnosti a obrácen ke skutečným předmětům, a kdyby mu na každý procházející předmět ukázal a nutil ho říci, co to je, nemyslíš, že by byl zmatený a domníval by se, že předměty tehdy pozorované jsou pravdivější než ty, které mu nyní ukazují?

G. Mnohem pravdivější.

S. A kdyby ho nutil dívat se přímo do světla, bolely by ho oči, odvracel by se a utíkal se k věcem, na které se může dívat, a byl by přesvědčen, že ty jsou skutečně jasnější než věci, které mu nyní ukazují?

G. Ano, tak.

S. Kdyby ho však někdo násilím vyvlékl odtud hrbolatým a strmým východem a nepustil by ho, dokud by ho nevytáhl na sluneční světlo, nepocíťoval by snad bolestně

toto násilí a nevzpíral by se, kdyby přišel na světlo, mohly by snad jeho oči plně sluneční záře vidět něco z toho, co se mu nyní uvádí jako pravdivé?

G. Ne, alespoň ne hned.

S. Myslím, že by si musel zvyknout na to, kdyby chtěl vidět věci tam nahoře. Nejdříve by asi nejsnadněji poznával stíny, pak obrazy lidí a jiných věcí odražené ve vodě, později pak skutečné předměty; dále by pak nebeská tělesa a samu oblohu pozoroval v noci, dívaje se na světlo hvězd a měsíce, jako ve dne na slunce a sluneční světlo.

G. Jistě.

S. Nakonec by se myslím mohl dívat na slunce, nikoli na jeho obraz ve vodě nebo na nějaké jiné ploše, ale na slunce samo o sobě na jeho vlastním místě, a mohl by též pozorovat, jaké je.

G. Nesporně.

S. A pak by si už o něm udělal úsudek, že právě ono způsobuje střídání ročních období, běh roků a vše řídí ve viditelném světě a že v tomto smyslu je i příčinou všeho, co předtím viděl v jeskyni.

G. Je zřejmé, že by pak na to přišel.

S. A co když si vzpomene na svůj první příbytek, na svou tamější moudrost, na své tamější spoluvězně, nemyslíš, že se bude pokládat za šťastného pro tuto změnu, tamty však bude litovat?

G. Velice.

S. Jestliže měli mezi sebou zavedeny určité pocty, pochvaly a dary pro toho, kdo nejbystřěji vnímal procházející předměty a nejlépe si dokázal zapamatovat, které z nich obvykle chodili dříve, které později a které současně, a na základě toho věděl nejjistěji předpovědět, co přijde, nemyslíš, že by po nich toužil a záviděl těm, kteří byli u nich vyznamenáni poctami a mocí? Nebo snad ne naopak, že by chtěl, jak praví Homér, „třeba jako nádeník pracovat u nemajetného muže za mzdu“ a raději cokoliv vytrpět, než by měl mít takové klamné představy a žil tak jako ti tam?

G. Já si myslím, že by raději chtěl cokoliv vytrpět, než žít jako ti tam.

S. A uvaž ještě toto: kdyby takový člověk opět sešel dolů a posadil se na totéž místo, nenaplnily by se mu oči tmou, kdyby tak náhle přišel ze slunce?

G. Jistě.

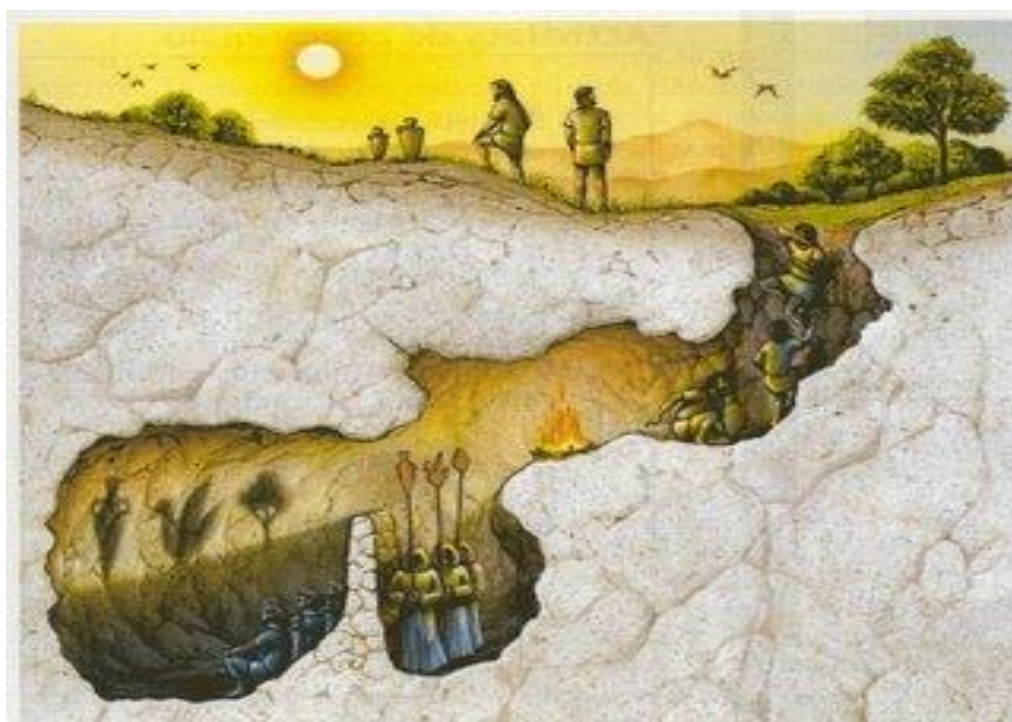
S. Kdyby však měl závodit v posuzování oněch stínů s těmi, kteří jsou stále vězni, dokud se mu míhá před očima a spíše než by se mu oči uklidnily – toto přivykání

by netrvalo krátce – nevysmáli by se mu a nemluvili o něm, že z té cesty nahoru přichází se zkaženým zrakem a že nestojí za pokus vyjít nahoru? A kdyby toho, kdo by je chtěl vysvobodit z pout a vyvést nahoru, mohli nějak dostat do rukou a zabít, zda by ho nezabili?

G. Jistě.⁵⁹

(konec interpretovaného textu)

6.2 Interpretace k osvojení obsahu textu

Obr. 3 Jak jsem již uvedl, obrázků využívám jako jednu z technik „dobrého“ učení. Možností, jak zachytit interpretovaný text je mnoho. Konkrétně tento obrázek jsem pro interpretaci zvolil proto, že je v něm ilustrována hlavní myšlenková linie velmi názorně (gesto „zakrývání očí“ před „světlem“, „skutečná“ váza, etc.) a „komplexně“ (tj. není v něm znázorněna pouze jeskyně, ale i „povrch“).

⁵⁹ LIESSMANN, K.; ZENATY, G. *O myšlení – úvod do filosofie*; str. 212-214.

Ujasnění žánru a tématu

Žánr textu: didaktický výklad filosofických myšlenek formou dialogu – prostřednictvím mýtu (tj. mýtem se didakticky poukazuje na něco co se – podle autora – vyskytuje ve světě lidí).

Téma: Text je v první řadě výklad (podaný „dialogem“ a to didaktickou formou prostřednictvím mýtu) **filosofických myšlenek autora**. Konkrétní prezentování autorových filosofických myšlenek bude uvedeno ve výkladu.

Reference textu

„Reference znamená: „[...] „můj“ popis textu, ve kterém jsou také zasazeny významné pojmy i části vět nebo celé věty z textu.“⁶⁰

Text je Dialogem mezi Sokratem a Glaukonem. Glaukon je pasivní („přítakávající“) – řeč vede Sokrates. Místo rozhovoru není důležité – „Představ si lidi [...]“ – hned jsme přeneseni k představě, kterou líčí Sokratés. Text jsem pomocí analýzy rozdělil na tři části: 1) popis jeskyně a úloha lidí v ní, 2) cesta člověka z jeskyně a 3) navrácení již „osvobozeného“ člověka do jeskyně.

1 Platón prostřednictvím Sokrata⁶¹ předkládá mýtickou představu jeskyně, v níž žijí lidé. Popisuje jeskyni – její prvky (nehybně spoutaní lidé/„vězni“, vchod ke světlu, oheň, zídka – chodící postavy, které nosí různé věci). Tímto popisem nám umožní vytvořit si určitou představu jeskyně – rozmístění dílčích prvků jeskyně a vztah mezi

⁶⁰ MURGAŠ, J. Základy interpretace filozofických textů I; str. 55.

⁶¹ Na základě tohoto pramene, dle mého soudu nejde přesně rozhodnout, zdali je Platon jen prostředníkem Sokratových myšlenek – jen zapisuje, co Sokrates řekl. Nebo jestli jsou to myšlenky Platonovy – Sokrates je pouze postavou, využitou v textu, či nějaká kombinace – Platonovy myšlenky inspirované Sokratem, etc. Obecně ale lze říci, že je to dílo Platónovo. Sokrates figuruje a vlastně je „jen“ postavou v jeho díle. Čili není „reálná“ osoba, je to funkce/součást/prvek textu, jehož autor je Platon.

nimi.⁶² Tak se nám utvoří představa **spoutaných lidí, kteří nemají jinou možnost, než „pokládat za pravdivé jen stíny těch umělých věcí“**, které nosí postavy za zídkaou.

2) Druhá část se zaměřuje konkrétněji na spoutané lidi z jeskyně – Platon/Sokrates popisuje scénář (vyprávění typu „co by se stalo, kdyby“...), ve kterém sleduje možnost lidí-„vězňů“, jak se vymanit z jejich „pout“ – „[...] co by bylo s jejich osvobozením z pout a vyléčením z nerozumnosti [...]“. Tato cesta „osvobození“ – podle mého názoru – začíná momentem, kdy je jeden z lidí zbaven pout a je „přinucen najednou stát, otočit šíjí a jít se dívat nahoru do světla“. Dále Platon/Sokrates popisuje tuto domnělou cestu. Je tak činěno chronologicky – s jakousi posloupností ve vývoji cesty. Tento vývoj onoho „osvobození z pout“ lze rozdělit na pět „úrovní“/momentů: a) člověk je **odpoutaný z řetězů** b) člověk se s bolestí dívá na ty **předměty, jejichž stíny měl jako „vězeň“ k dispozici** c) člověk je donucen dívat se **přímo do světla/ohně v jeskyni** d) člověk je vyvlečen **ven z jeskyně, dívající se na předměty, stíny, odrazy** e) člověk „stojící“ stále vně jeskyně, který již **hledí přímo do slunce**.

Ono „osvobození“ Platon/Sokrates zakončí popsáním důsledků, které z toho vyplývají: **„A pak by si o něm (o slunci – pozn.) udělal úsudek, že právě ono způsobuje střídání ročních období, běh roků a vše řídí ve viditelném světě a že v tomto smyslu je i příčinou všeho, co předtím viděl v jeskyni.“**

3) Třetí část lze pojmovit, jako **pomyslnou**⁶³ „cestu již osvobozeného člověka zpět do jeskyně. Respektive Platon/Sokrates pojednává o pomyslné „konfrontaci“⁶⁴ mezi „vězni“ a „osvobozeným“. A to, autorem textu uvedenými, čtyřmi situacemi:

a) Moment, kdy si „osvobozený“ člověk **„vzpomene na svůj první příbytek, na svou tamější moudrost, na své tamější spoluvězně“**. Toto „vzpomenutí“ je doprovázeno prezentováním pocitů „osvobozeného“, prostřednictvím Sokratovy otázky s následnou kladnou reakcí Glaukóna: S. **„nemyslíš, že se bude pokládat za šťastného pro tuto změnu, tamty však bude litovat? G. Velice.“**

b) Poté Platon/Sokrates uvádí představu, která „pracuje“ s již naznačenou **konfrontací mezi „vězni“ a „osvobozeným člověkem“** – Platon/Sokrates

⁶² Jelikož využívám obrázku, jakožto jednu z „technik“ pro osvojování si obsahu textu, nezahrnuji do reference detailnější popis jeskyně (z hlediska velké názornosti obrázku, by to bylo poněkud kontraproduktivní)

⁶³ „Pomyslnou“ ve smyslu „skutečné“ realizace této cesty – onen návrat je, dá se říci, další představou v představě (cesta „vysvobození“ z „pout“) na půdě představy („lidé v podzemním příbytku“).

⁶⁴ Konfrontace jako můj „referenční“ pojem – Sokrates přímo o konfrontaci nehovoří. To já z pozice interpreta, referuji o textu a nahlížím na tento konkrétní obsah textu jako na konfrontaci mezi „vězni“ a „osvobozeným“. To vše na půdě mé představy o Platonově stylu psaní textu, který pojmám jako didaktický výklad „něčeho“ (viz kap. 4.1.4), pomocí několika „představ“.

popisuje činnosti „vězňů“: „Jestliže měli mezi sebou zavedeny určité pocty, pochvaly a dary pro toho, kdo nejbystřeji vnímal procházející předměty a nejlépe si dokázal zapamatovat, které z nich obvykle chodili dříve, které později a které současně, a na základě toho věděl nejjistěji odpověď, co přijde [...]“, **ke kterým nepřímo⁶⁵ uvede (za souhlasu Glaukona) perspektivu „osvobozeného“ člověka** (to, jak na tyto činnosti „osvobozený“ člověk nahlíží – jak se k nim staví): **„osvobozený“ člověk „[...] by chtěl, jak praví Homér, „třeba jako nádeník pracovat u nemajetného muže za mzdu“ a raději cokoliv vytrpět, než by měl takové klamné představy a žil tak jako ti tam.“**

c) Dále Platon/Sokrates uvede zmínku o tom, **co by se stalo, kdyby se „osvobozený“ navrátil na své původní místo v jeskyni:** „S. [...] nenaplnily by se mu oči tmou, kdyby tak náhle přišel ze slunce? G. Jistě.“. Ovšem s pozdějším dodatkem, že ono „naplnění očí tmou“ by nebylo okamžité: „[...] **toto přivykání by netrvalo krátce** [...]“

d) V „poslední“ (rozuměj podle mého rozdělení poslední) **pasáži je ona** (také mnou – nikoli autorem interpretovaného textu – uvedená) **konfrontace mezi „vězni“ a „osvobozeným“ více přímá – tj. „osvobozený“ je znovu na svém původním místě a je přímo konfrontován s jeho bývalými „spoluvězni“** tím, že se zapojí do již uvedených „činností“, které vykonávají vězni. V této části lze z pozice „osvobozeného“ sledovat dva momenty: 1. **Výsměch vězňů a jejich zamítnutí možnosti vyjít ven z jeskyně:** „Kdyby však měl závodit v posuzování oněch stínů s těmi, kteří jsou stále vězni, [...] nevysmáli by se mu a nemluvili o něm, že z té cesty nahoru přichází se zkaženým zrakem a že nestojí za pokus vyjít nahoru?“ [...] G. Jistě. 2. **„Vražďení“, které by vězni chtěli uskutečnit na tom, kdo by se je pokusil „vysvobodit z pout a vyvést nahoru [...].“**

Dále lze samostatně rozvést onu možnost vězňů, jak se vymanit z pout – je to možnost prostřednictvím „cesty“, pro kterou je charakteristické následující:

a) Jakási posloupnost či vývoj cesty, kterou lze rozdělit na čtyři „úrovně“/momenty: 1. Člověk je odpoután z řetězů a s bolestí se dívá na ty předměty, jejichž stíny měl jako „vězeň“ k dispozici. 2. Člověk je donucen dívat se přímo do světla/ohně v jeskyni. 3.

⁶⁵ „Nepřímo“ ve smyslu formy vystavování textu – Sokrates/Platon sám neprohlásí: „myslím si, že to je...“. Glaukonovi dá na výběr z dvou proti sobě stojících alternativ a Glaukon je ten, který vyřkne: „Já si myslím, že...“. Nicméně, jak se domnívám, Platon by s tím také souhlasil.

Člověk je vyvlečen ven z jeskyně, kde se dívá na předměty, stíny, odrazy. 4. Člověk hledí přímo do slunce.

b) Z vývoje cesty již naznačená „**nucenost**“ – člověk nejde sám od sebe, spíše proti své vůli! „[...] přinucen najednou vstát [...]“; „[...] kdyby ho nutil dívat se [...]“; „[...] někdo násilím vyvlekl [...]“.

c) S „nucením“ související **bolest/„těžkost“** z této cesty vyplývající – člověk se chce vracet zpět, vrátit se k tomu, co zná; nechce věřit novému – podle mého soudu – pro autora pravdivějšímu poznání, jež se mu „dostává“.

Nyní poukážu na jeden z interpretačních „momentů“, který ovlivnil způsob sestavování nosné linie textu (viz výklad). Když Sokrates představí své „podobenství jeskyně“, Glaukon na to reaguje slovy: „Předvádíš podivný obraz a podivné vězně.“ Na to Sokrates odvětlí: „**Jsou podobní nám** [...]“. To je důležitý moment – tím je vytvořena analogie mezi líčenou představou „života v jeskyni“ a „reálným“ životem lidí. Takže najednou **nejde o nějaké lidi z jeskyně – jde o „normální“ lidi.**⁶⁶

Výklad – nosná linie textu

„Při vypracování vlastního výkladu vycházíme z nejzásadnějšího tvrzení úryvku a ze stavby textu – vztahu myšlenek [...]. Postupujeme ale nikoli v tom pořadí, v jakém byly původně [...], nýbrž v pořadí od nejdůležitějšího k méně důležitému, od podstatnějšího k vedlejšímu.“⁶⁷

⁶⁶ Tady lze prezentovat dílčí problém studia filozofie – „problém odstupu“. Je důležité rozlišovat mezi kontextem interpreta a kontextem interpretovaného textu. Tak třeba kdybych uvedl formulaci „text je vlastně o reálných lidech – tedy o nás“, tak bych se dopustil hrubé dezinterpretace. Neboť jak by mohl Platon psát o nás? Vždyť „my“ žijeme přeci v úplně jiné době, vzdálené tisíce let, než autor interpretovaného textu. Navíc ono „my“ je také nějak myšleno a na to je třeba také dávat pozor – má představa o výrazu „my“ bude zcela jistě odlišná, než u kohokoli jiného. Mohu ještě dodat, že text může být „aktuální“ – tj. lze ho vztáhnout i na jinou dobu (jiné lidi), než ve které vznikl. Ovšem to je třeba znovu uvést a rozlišit. (MURGAŠ, J. *Úvod do studia humanitních věd (KFI/USH): 3. Základy analýzy textu* [online]. [Cit. 10. 4. 2013]. Přístup možný po registraci. Dostupné z: <https://www.esf.kfi.zcu.cz/kompendium/?course=kfi_ush&page=00000035>.).

⁶⁷ MURGAŠ, J. *Základy interpretace filozofických textů I*; str. 55.

Snažím se o co nejstručnější, ale zároveň nejpřesnější – a tím i nejdůležitější – formulace, jaké jsem schopen.⁶⁸ Také (kvůli „čistotě“ tezí) nebudu již „vpravovat“ do výkladu dovysvětlující komentáře typu „dle mého to autor myslí...“. Pro jakousi nutnost (**ono „slovíčkaření“, jako nezbytný prvek přesného/odborného myšlení**)⁶⁹ zde uvedu, že následující text je můj výklad interpretovaného textu. Dále, že mé výrazy, které jsou nějak myšlené v kontextu interpretovaného textu a mají specifický význam, jsou uváděny v uvozovkách. Vše pak koncipuji z pomyslného pohledu autora textu (tedy pro tuto situaci pojmy autora neuzávorkuji).⁷⁰ Tudíž nejde o to kriticky hodnotit/posuzovat „pravdivost“ – z textu vybraných – výroků. Teze jsou podávány formou konstatování, neutrálně, jen jako zprostředkování myšlenek, které jsou (podle mého soudu) obsaženy v interpretovaném textu. Základní sdělení obsahu textu („nosnou kostru“ textu)⁷¹ jsem vypracoval takto:

**„OBVYKLÉ“⁷² POZNÁNÍ LIDÍ JE „OMEZENÉ“- „NEPRAVDIVÉ“ –
lidé jsou jako vězni, kteří nemají jinou možnost, než poznat pouhé stíny
skutečných věcí.**

**EXISTUJE MOŽNOST, JAK DOSÁHNOUT JINÉHO-„PRAVDIVÉHO“
POZNÁNÍ – cestou/„přerodem“ od „obvyklého“ poznání (od stínů) ke slunci⁷³**

**ČLOVĚK, KTERÝ „NAZŘEL“ „PRAVDIVÉ“ POZNÁNÍ, NENÍ MEZI
VĚZNI VÍTÁN.**

⁶⁸ Jelikož ve výkladu budu pokračovat v interpretaci, která se více zaměří na kontext, tento výklad využiji k znázornění nosné linie textu.

⁶⁹ MURGAŠ, J. Základy interpretace filozofických textů I; str. 24-25.

⁷⁰ Na půdě myšlenky o interpretačním postoji: „Tak se také může stát, že se interpret – pro lepší ukázání obsahu – někdy i za text skutečně postaví, ztotožní se s ním, na chvíli. Ale jen na chvíli a ne vnitřně [...]“ (MURGAŠ, J. *Základy interpretace filozofických textů I*; str. 32.)

⁷¹ MURGAŠ, J. Základy interpretace filozofických textů I; str. 74-75.

⁷² Slovo „obvyklé“ jsem použil proto, aby i z tohoto hlavního sdělení bylo patrné, že existuje (podle autora) i jiná možnost poznání, než je ta „obvyklá“. Co je to „obvyklé poznání“ je pak spíše otázkou do diskuze.

⁷³ Sám „cítím“, že pojem slunce je význačný a nějak symbolický. Co je tím podle autora myšleno, se však pokusím „rozkrýt“ až s pomocí „dohledání“ kontextu z učebnic filozofie.

Diskuze

„Nemohu-li něco pochopit, je často lepším vysvědčením do výsledného textu napsat, že nevím, co nějaká věta, pojem apod. přesně znamená, než si toho nevšimnout nebo to zatajovat. Ke vzdělání patří právě to, že když něco nevím, tak si uvědomím, že to nevím. Tedy patří k němu znalost (své) HRANICE. To je jedna ze zásadních věcí, možná dokonce hlavní, kterou se „vzdělanec“ liší od „nevědomého“.“⁷⁴

V duchu těchto citovaných tezí jsem pojal „diskuzi“ zejména jako „sběru“ nejasností (v interpretovaném textu mnou objevených), které se budu snažit pochopit až pomocí dohledávání kontextu. V zásadě lze shrnout ony „nejasnosti“ takto:

- 1) Co to je slunce v kontextu interpretovaného textu.

- 2) „Kdo“ nebo „co“ donutí „vězně“ dosáhnout „pravdivého“ poznání: Tento moment je důležitý a zároveň – pro mě – nejasný. Pakliže s touto představou již pracuji jako s něčím, co se týká reálného světa, tak nevím, jak se stalo, že je vězeň zbaven pout. A také to, že je PŘINUCEN. Kým/čím?

- 3) Jak chápat cestu k pravdivému poznání znázorněnou v textu, pomocí autorem vytyčené analogie – tj. jak si představit onen „přerod“ (můj pojem značící „osvobození“ vězně od „nehybného“ místa v jeskyni po konečné „udělání úsudku“ o tom, „že slunce je příčinou všech věcí, co předtím viděl v jeskyni.“)

- 4) Nakolik se projevuje Sokratův vliv na Platonův styl psaní a filosofický „náboj“ psaní.

- 5) Jaký je tedy podle Platona vlastně rozdíl mezi a) „nepravdivým“ a b) „pravdivým“ poznáním.

⁷⁴ MURGAŠ, J. *Základy interpretace filozofických textů I*; str. 43.

6.3 Interpretace pomocí výkladů z učebnic filozofie

V předešlé kapitole jsem si pomocí výkladu stanovil „nosnou kostru“ textu. Z této „kostry“ či linie textu vyplývá, že vidím tři základní momenty/sdělení, které (podle mého) lze označit za „nosné myšlenkové jádro“ textu, od kterého se odvíjí vše ostatní. Nyní doplním toto „jádro“ textu další „vrstvou“ myšlenek a představ („obalím kostru“)⁷⁵ a tím zkompletuji interpretační výklad. Ono doplnění pak provedu na základě hledání odpovědí na „nejasnosti“, které jsem uvedl v diskuzi, a to s pomocí výkladů z učebnic filozofie:

1)

„Ideje jsou tedy věčné předobrazy esencí (bytností) Platónova systému. V podobenství o jeskyni [...] zastupuje tuto ideu idejí slunce, zatímco přírodní věci v slunečním světle představují ony četné ideje.“⁷⁶

2) a 3)

„Pro Platóna je vskutku duše nesmrtelná a do těla a „světa stínů“ sestupuje jen příležitostně. Před tímto vtělením pobývá v říši idejí, takže to, že je schopna rozpoznat za změní smyslových dojmů jejich dokonalejší vzory, je dáno tím, že se vlastně rozpomíná na to, co kdysi přímo zřela. Ba dokonce: každá duše je pužena k takovému rozpomínání, a tuto bytostnou touhu po pravdě, dobru a kráse (jak ji nabízejí čisté ideje) chápe Platón jako ERÓS, lásku.“⁷⁷

4)

„Názor, že z Platonových dialogů mluví pravý (historický) Sókratés, není ve vědě jistý. Podle některých badatelů [...] jsou Sókratés jako osoba a jeho působení stěží postižitelné a Platón ústy Sókratovými vyjadřuje své vlastní myšlenky.“⁷⁸ (pozn. tuto myšlenku uvádím proto, aby zazněla i jakási „otevřenost“ i zdánlivě jasných faktů – k poukázání na to, že student filozofie, který aktivně interpretuje text, má být v modu

⁷⁵ MURGAŠ, J. *Základy interpretace filozofických textů I*; str. 75.

⁷⁶ ANZENBACHER, A. *Úvod do filozofie*; str. 43.

⁷⁷ BLECHA, I. *Filozofie*; str. 39.

⁷⁸ STÖRIG, H. J. *Malé dějiny filozofie*; str. 116.

„kritické pohotovosti“, neboť i zdánlivě „jasná“ věc se může rázem stát něčím jiným, než jaká se prve – v modu „povrchního“ čtení – mohla jevit).

5)

a) „Oblast zdání je oblastí *smyslovosti*. Smyslovost náleží materiálnímu, tělesnému světu.

Uskutečňuje se našimi smysly (zrak, sluch, chuť atd.) a týká se smyslových jevů.“⁷⁹

b) „Oblast pravého bytí je oblastí duchovního světa. [...] Nemá nic společného se zdáním proměnlivých jevů a nerealizuje se ve smyslovosti, nýbrž vztahuje se k pravému bytí, které je neproměnné, zůstává stále stejné a je základem jevů [...]“⁸⁰

⁷⁹ ANZENBACHER, A. *Úvod do filosofie*; str. 42-43.

⁸⁰ Tamtéž; str. 43.

7 ZÁVĚR

Stanovím-li výchozí premisu zkoumání jako snahu o to najít cestu k serióznímu studiu filozofie, lze bakalářskou práci rozčlenit do třech vzájemně propojených bloků:

A) Metody k osvojování filozofických nauk.

V první řadě jsou v práci prezentovány metody, koncepce, pomůcky a také základní schopnosti studenta, které seriózní studium filozofie umožňují a umocňují. Jsou to zejména **přístupy k učení, které pracují s vlastní zkušeností**. V této metodě jde o propojení teoretické/filozofické nauky s vlastní zkušeností. Dále je v práci představen koncept, který pracuje s představou „**osvojování si univerzálních principů**“, které souvisejí s filozofováním. Zejména se jedná o trénink různých módů myšlení: (**kritické myšlení, analytické myšlení**) či získávání aktivního pochopení, hlubšího rozsahu, o relativitě vědění. Další pomůcka, jež napomáhá ve studiu, je využívání obrázků. Zejména pracování s vlastní tvorbou obrázků/schémat/„črtů“. Práce se také věnuje „**řemeslu**“ **studenta humanitních oborů**. Postupným nadefinováním a určením charakteristik jednotlivých schopností, lze docílit lepšího zorientování se ve své odbornosti, a tím zefektivnit studium – dát mu smysl. Poslední část práce byla věnována **interpretaci textu**, a to jak v teoretické, tak i praktické rovině.

B) Problémy studia filozofie.

V práci se také pojednává o problémech, které seriózní studium filozofie vůbec neumožňuje, či ztěžuje. V kontextu vymezení odbornosti humanitního studenta, vyvstává problém „**špatného výběru oboru**“. Každý student by měl pečlivě zvážit, zdali se pro něj studium hodí. Navazující problém „**neznalosti řemesla**“ poukazuje na skutečnost, že studenti humanitních oborů často nevědí, „co“ studují a „proč“ to vůbec studují. S tím souvisí také to, že studenti své primární dovednosti patřičně nerozvíjejí. Například tím, že nepracují s primárními filozofickými texty a spoléhají se na výklady z učebnic či skript. Nakonec je v práci uveden problém „odstupu“ při interpretaci textů (zejména při „propojování“ filozofických poznatků s vlastní teorií). V principu jde o to, umět rozlišit mezi tím, co je uvedeno v textu, a tím, „co si myslím já“.

C) Zhodnocení „učebnic“

Pasáže, kde se pracuje s „učebnicemi“, jsou zaměřeny zejména na použití konkrétních příkladů – většina navržených metod i problémů studia filozofie jsou prezentovány pomocí příkladů z „učebnic“. „Knihy“ jsou také analyzovány. Zejména z hlediska toho, do jaké míry je studium skrze ně přínosné. Případně jaké má toto studium limity. Obecně lze říci, že učebnice poskytují úvodní vhled do filozofické problematiky s jistým filozofickým „přesahem“ (zejména díky primárním textům). Ovšem onen přesah lze vidět i v tomto: nabídnuté myšlenky, jež jsou v knihách obsaženy, mají funkci pomyslných „semínek“, jež nejsou plnohodnotná sama o sobě. Jejich pravý smysl a síla tkví v tom, že mají potenciál v člověku „rozkvést“ až postupným vývojem studenta. Silná stránka knih je také v tom, že motivují k aktivnímu filozofickému uvažování.

8 SUMMARY

The main object of the thesis is to determine the influence of philosophical textbooks on the study of philosophy. To answer this question the author chose two of such textbooks: *O myšlení* by K. Liessmanna a G. Zenate and *Filozofie* by I. Blecha. Additional aim of the thesis is to find the way to the proper study of philosophy.

Bachelor thesis can be divided into three mutually connected themes:

1) There are some methods to be presented in the thesis. These methods help the student to understand more properly the field of philosophy. These methods are: a) approaches towards skill of learning that operate with one's own experience. The method is therefore based on combination of skill of learning with one's own experience. b) the second method is about to learn during the study of philosophy to distinguish universal principles and subsequently to embrace them. The method is aiming especially at different types of thinking skills, such as the skill of analytic thinking, relativity of „knowing“ etc. c) the third method is based on appropriate usage of pictures in the process of learning the philosophy. d) last method teaches us the proper interpretation of text.

2) The thesis also analyzes the problems which make the study of philosophy more difficult and sometimes impossible. These problems are: a) student's inappropriate choice of his field of study. Thus, every student should be careful in what field of study is he choosing to apply to. b) the problem of insufficient knowledge of the art of philosophy (i.e. students of humanities often don't know the reason and meaning of what they study). c) students do not practise the art of philosophy, they do not work with primary philosophical sources but instead they rely on what the books are saying. d) the last problem deals with the necessity of objective text interpretation.

3) Third major theme is dedicated to textbooks: a) the thesis deals with the application of particular examples taken from textbooks in order to make the study of philosophy better and more contributing. b) the thesis is concerned with the evaluation of textbooks in terms of their usefulness in process of learning the philosophy.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

9.1 Primární literatura

BLECHA, I.: *Filosofie*. 4. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004, 280 s. ISBN 80-7182-147-0.

LIESSMANN, K.; ZENATY, G.: *O myšlení - úvod do filosofie*. Olomouc: Votobia, 1994, 377 s. ISBN 80-85619-94-6.

MURGAŠ, J. Interpretace krátkých textů jako cvičení přesného čtení, myšlení a formulování. In: *Univerzita: tradiční a netradiční ve výuce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 298-311, ISBN 80-86898-60-1.

MURGAŠ, J. K filosofickému profilu bakalářských humanitních studií. In: *Výchova a tradice evropského myšlení*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, s. 269-284. ISBN 80-86473-49-X.

MURGAŠ, J. *Základy interpretace filozofických textů I. Interpretace k osvojení obsahu textu*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2011, 120 s. ISBN 978-80-261-0034-8.

9.2 Sekundární literatura

ANZENBACHER, A.: *Úvod do filosofie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004, 384 s. ISBN 978-80-7367-727-5.

GADAMER, H., -G.: *Problém dějinného vědomí*. Praha: FILOSOFIA, 1994, 53 s. ISBN 80-7007-062-5.

PERLS, F.: *Gestalt terapie doslova*. Olomouc: Votobia, 1996, 311 s. ISBN 80-7198-115-X.

STARK, S.: *Filosofická antropologie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008, 142 s. ISBN 978-80-7043-711-7.

STÖRIG, H. J.: Malé dějiny filosofie. 8. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, 456 s. ISBN 978-80-7195-206-0.

9.3 Internetové zdroje a zdroje obrázků

Internetové zdroje

Oficiální stránky multimediální učebnice FF ZČU: *Kompendium* [online]. [26. 4. 2013]. Přístup možný po registraci. Dostupné z: <<https://www.esf.kfi.zcu.cz/kompendium/>>.

Oficiální stránky informačního systému Západočeské univerzity v Plzni: *Portal ZČU* [online]. [26. 4. 2013]. Omezený přístup. Dostupné z: <<http://portal.zcu.cz/wps/portal/>>.

Oficiální stránky serveru: *blog. iDNES.cz* [online]. [26. 4. 2013]. Dostupné z: <<http://blog.idnes.cz/>>.

Obrázky

Obr. 1 [online]. [26. 4. 2013]. Dostupné z: <http://eranistis.net/wordpress/wp-content/uploads/2013/03/Platon_Cave_Sanraedam_1604.jpg>

Obr. 2 [online]. [26. 4. 2013].

Dostupné z: <http://web.clas.ufl.edu/users/ufhatch/pages/02-TeachingResources/HIS-SCI-STUDY-GUIDE/0020_platoMythOfCave.html>.

Obr. 3 [online]. [26. 4. 2013].

Dostupné z: <<http://cs.apocalisselaica.net/varie/miti-misteri-e-poteri-occulti/pagina-10>>.